

היחיד שיוכל לשאת ולתת עם הערבים על שלום.

אולם בעוד שבישראל נראה היה כי רק עניין ההתנחלויות ביהודה ושומרון מעיב על הצלחתו של דיין לשכנע את מנחם בגין להסכים למשלחת ערבית מאור חרת בז'נבה. שתכלול למעשה גם אנשי אש"ף (ראו עמודים 24-25). העסיק נושא כאוב יותר את דעת-הקהל האמריקאית. האזרה האמריקאית הממוצע לא התעניין כל-כך במה שמתחולל בדרום לבנון. או במה שעתידי להתרחש בז'נבה. הטרידה אותו יותר השאלה אם הגנרל הישראלי שתומך-העין אחראי למותם של 34 חיילים אמריקאים.

נזק ממשית. הפרשה אינה חדשה. היא התעוררה עוד לפני עשר שנים, מייד אחרי מילחמת ששת-הימים. בעת שדיין נישא על גלי התהילה הבינלאומית. בשעות אחר-צהריים של ה-8 ביוני 1967 תפסו מטוסי חיל-האוויר הישראלי את אוניית-הבינון האמריקאית ליברטי. שעננה מול חופי אל-עריש. המטוסים ירו באונייה מתותחיהם. הרגו כמה מאנשי צוותה אך לא הצליחו להטביעה. זמן קצר לאחר-מכן הסתערו על האונייה האמריקאית שלוש ספינות-טורפדו ישרא-ליות. פגעו בה פצצות טורפדו. אחת הפצצות פגעה במרכז האונייה. פערה בתחתית חור גדול שאיים להטביעה. בהתקפות אלה נהרגו על ספון הליברטי 34 אנשי-צוות אמריקאים ו-75 נפצעו. בעיקר בות קריאות-העזרה מהאונייה הפגועה מחתה שגרירות ארצות-הברית בישראל על תקיפת הליברטי. רק אז, לענתה ה"מטב"ל. התבררה הטעות. ישראל מיהרה להתנצל. הסבירה כי האונייה הופצצה בטעות מאחר שנחשבה כספינת-אוייב. ספינות חיליהם הונקו ועורתה אולם האמריקאים דחו כל עזרה ישראלית. נחלצו בכוחות עצמם. הליברטי הצליחה לשוב אל מחוץ לאזור הקרבות.

בתום המלחמה שיגרה ממשלת-ישראל התנצלות רשמית לאמריקאים. שילמה עשרות מיליוני דולארים כפיצויים למיש פחות הנפגעים.

במרוצת השנים התפרסמו כמה מחקרים ומאמרים על הפרשה. כולל כאלה של סוכני סוכנות-הבינון האמריקאית לשעבר. התיוה המרכזית בתום היתה כי תקיפת הליברטי לא היתה שטח וכי ישראל תקפה ביודעין את ספינת-הבינון האמריקאית מתוך רצון לשמור על ערפל הקרב גם מידעת המודיעין של צבא ארצות-הברית.

עיתוי לא-מיקרי. כל הפירוט ניראו עד היום כפרשנות בלתי-מבוססת. שאין לה על מה להסתמך. השבוע נחשפו המיסמכים שהיה בהם כדי לבסס את האשמה. היו אלה מיסמכים סודיים של סוכנות-הבינון האמריקאית. שחלקם היו שדרים של סוכני הסוכנות בישראל ובהם נאמר כי משה דיין, שכיהן באותה תקופה כשר-הביטחון. הורה אישית על תקיפת הליברטי מתוך ידיעה ברורה שמטוסי חיל-האוויר תוקפים אונייה אמריקאית.

יתירה מזו: אחד המיסמכים כלל דו"ח על ויכוח שנערך במטב"ל קודם לתקיפת האונייה. ובו התנגדו מיספר קצינים בכי"ר לתקיפת הליברטי מתוך הנימוק ש-פגיעה בה עלולה לשבש את היחסים בין ישראל לארצות-הברית.

עיתוי פירוטם של מיסמכים חשאיים אלה לא היה מיקרי. הוא כוון למועד ביקורו הראשון של משה דיין בארצות-הברית כשר-החוץ בממשלתו של בגין. הוא נעשה בידי הוועדה האמריקאית-פלוסטינית. המשמשת כלובי של אש"ף בווישינגטון. אולם למרות האינטרס השקוף שהיה לגוף זה לחבל במסעו של דיין בארצות-הברית. איי אפשר היה להתעלם מן המיסמכים שמסרה הוועדה לפירסום. אלה היו מיסמכים אותנטיים של סוכנות-הבינון.

אנשי הלובי של אש"ף לא נזקקו לאמי-צעים מתוחכמים כדי להשיג את המיסקים. על-פי חוק חופש המידע שנחקק בארצות-הברית בעיקבות פרשת ווטרגייט. זכאי כל אזרח אמריקאי לתבוע ממוסדות ממשלתיות מיסמכים ותעודות. אפילו אלה מוגדרים כחסוים ביותר ויש בהם כדי לשבש יחסים עם מדינות אחרות. נוסף על המיסמך שבו נמסר על החלטתו האישית של דיין להפציץ את הליברטי. בידיעה שהיא אונייה אמריקאית. פורסם תוכנו של מיסמך אחר שעל פיו מסתבר כי ממשלת ישראל ידעה על הוזהר של

הקאטיושות שנחתו על ערי הצפון חשפו לראשונה

את מעורבותו הפעילה של צה"ל בקרבות בדרום-לבנון

משא-ומתן עם אש"ף

עראפת להסכמה להפסקת-אש. אולם הסו-רים טענו כי אין להם השפעה על הפי-דאיון וכי אין ביכולתם לאלץ אותם להפי-סיק את האש כל זמן שאין מותירים להם להיכנס בפועל לשטח — דבר שישראל רואה בו סיבה למילחמה.

במצב זה היה על ארגוני הפידיאיון להב-ייר כי לא ייתכן כל הסכם בלעדיהם. הם הבחירו זאת באמצעות הרעשות הקאטיו-רות על ערי הצפון. במשך שלושה ימים ניתכו מטחי קאטיושות על קריית-שמר, נה, צפת ונהריה. במשך שעות ארוכות ישבו תושבי ערים אלה במיקלטים ורק המזל העיוור מנע קורבנות בנפש.

הפעם נלחצה הממשלה אל הקיר. הברי-רה שעמדה בפניה היתה תגובה מאסיבית על הפגזות הקאטיושות שפרושה פלישה גלויה ונרחבת לאזור הפתחלנד, או הס-י-כמה לניהול משא-ומתן עקיף עם אש"ף. למרות שלא הודתה בכך וקרוב לוודאי שלא תאשר זאת בעתיד הנראה לעין, הרי מה שעשתה ממשלת הליכוד הוא דבר ש-שום ממשלה ישראלית קודמת לא היר-י שות לעצמה: הסכם עם אש"ף.

לכאורה התנהלו המגעים לשם השגת הפסקת-אש עם האמריקאים והלבנונים ובאמצעותם גם עם הסורים, אולם היתה זו אחיזת-עיניים בלבד. שכן בשטח לא ניצבו חיילי צה"ל לא מול חיילים אמרי-קאים וגם לא מול חיילים סורים או לבנונים. הם לחמו באנשי אש"ף. כדי שאלה יפסיקו את האש ויהיו מוכנים לסטאטוס קוו במובלעת הנוצרית בפיתחת ביקעת הלבנון. היה צורך להשיג הסכם עימם.

לפידיאיון לא היתה שום סיבה נראית לעין בגללה יהיה עליהם להפסיק את ה-אש — גם לא סכנת החיסול שנשקפה לכווחותיהם הנוצרים באל-חיאם. הם נזק-לעו לעמדת המיקוח הנוחה ביותר, בה לא יכול שום כוח לאלץ אותם להפסיק את האש. אלא אם כן יקבלו משהוב תמורה.

והם קיבלו את התמורה. לא מידי יש-ראל אלא מידי האמריקאים. הפרטים ה-מדויקים על הדרך בה הושג הסכם הפי-סקת-האש אינם ניתנים עדיין לפירסום. כל הצדדים מעדיפים לשמור בשלב זה בסודיות על פרטי המגעים מחשש לביקורת בקרב מהנותיהם דווקא. אולם דבר אחד ברור: נציגים אמריקאיים בכיירות נפגשו עם מנהיגי אש"ף, נתנו להם ערכיות והבטחות תמורת נכונות להפסיק את ה-אש. מבחינה מעשית השיגו אנשי אש"ף הישג נכבד: הם זכו להכרה מעשית מצד ממשלת ארצות-הברית שנוכחה שלא ניתן להשיג באזור כל הסכם בלעדיהם.

כיוון שהאמריקאים, בשותפות עם ממי-שלת לבנון, ניהלו את המגעים עם אנשי אש"ף מצד אחד ועם ממשלת ישראל מצד שני, היתה משמעותה של הפסקת האש. משא-ומתן עקיף עם אש"ף למרות שלכאורה אין הוא צד בהסכם. זאת הי-תה פריצת דרך חשובה ומשמעותית מאד למנהיגי הפידיאיון: שכן אם ניתן לנהל עימם משא-ומתן עקיף בלבנון, אין כל סיבה מדוע לא יתנהל עימם משא-ומתן דומה בז'נבה.

הכבדים שהופעלו עליה והאימים המוסי-וויים שהתלוו אליהם. לא יכלה לקבל את האולטימטום ללא כל תנאי. הצהרתו ה-גלויה של ראש-הממשלה מנחם בגין לפני חודש, בה התחייב ישראל תתייצב עד הסוף לצד הנוצרים הלוחמים בדרום לבנון, לא תאפשר את הכניעתם. דהקה את הממשלה לעמדה של מילכוד: כני-עה לאולטימטום תערער את אמינותה. דחייתו עלולה לגרום להתלקחות אל סף משבר.

במצב זה לא נותרה לממשלת בגין אלא אפשרות אחת: משא-ומתן עם אש"ף על הפסקת הקרבות.

נגד מי

לוחמים?

כך נקבעה ממשלת הליכוד למצב בו היה עליה לנקוט בצעד שנראה, על פי הצהרותיה, המור אפילו יותר ממיל-חמה גלויה: משא-ומתן עם האילגון ה-י מכוונה בפיה, "אירגון מ"צחחים" שהיא אי-נה מוכנה להודות אפילו בקיומו.

במגעים שהתנהלו עם ממשלת לבנון, באמצעות השגריר האמריקאי בביירות, ריצ'ארד פארקר, ניסתה תחילה הממשלה להתעלם מקיומו של אש"ף, כאירגון שכ-י חות המוסלמים בלבנון נמצאים תחת שלי-טתו. תוך הבהרה שאין היא יכולה להרי-שות את הוצאת כוחותיה מדרום לבנון ללא כל תנאי, ביקשה ישראל שממשלת לבנון תפעל להפסקת האש בין כוחות הנוצרים והמוסלמים. האמריקאים שחששו פן הסלמה בפעולות הקרביות באזור, תסכן את מאמצי השלום שלהם, תוביל למלחמה כוללת. הפעילו לחצים על סוריה כדי שזו תפעיל את השפעתה על האר-צות.

שיריוני צה"ל חוזרים מלבנון
האויב אינו קיים

נתונים מספיקים להעריך את אמינותו. יחד עם זאת הודף תוכנו של מיסמך מודיעין אחר, שכלל הערכה כי ההתקפה על הליברטי נעשתה באמת בשוגג. כיוון שבמרחק לא רב ממנה שטה אוניית-משא מצרית.

הרים בעולם. הפרשה לא הסתיימה בפגיעה התמורה בתדמיתו של דיין. בעוד שיומי הפירסום יעדו אותו למית-קה על דיין ומדינת-ישראל, הוא הפך כלי-נשק במערכה המתמשכת נגד סוכנות-הבינון האמריקאית ופעולותיה. עתה מבק-שים גורמים שונים, ציבוריים ופרטיים,

משך כמה שעות, בסוף השבוע שעבר, נראה היה כי המלחמה על דרום לבנון עומדת בשער.

כוחות שיריון ישראליים חצו את הגבול עם לבנון, נכנסו עמוק לתוך תחום המוב-לעת הנוצרית שמול מטולה, בפתח ביקעת הלבנון. בעוד שלאורחי ישראל נדמה היה, בשל הצנורה הצבאית שהופעלה על ה-ייעות על המתרחש בלבנון, כי מעור-רותו של צה"ל בקרבות מוגבלת כפי שהיתה בעבר, מסתמכת בסיוע איטילרי לכוחות הנוצרים ובפטרולים לאורך ה-לחלוטין.

אמצעי התיקשורת הזרים, שדיווחו על הנועשה מתחום לבנון, הביאו עדויות כ-רות ומצלמות על מעורבותו של צה"ל בקרבות שניטשו סביב הכפר המוסלמי ה-י נצור אל חיאם. לא נותר עוד ספק כי טנקים ונגמ"שים של צה"ל נמצאים בדרום לבנון, משתתפים באופן פעיל בקרבות ה-י נערכים עם כוחות השמאל המוסלמי, עשויים להכריע את הקרב לטובת הפלאנ-י גות הנוצריות.

היתה זו שאלה של זמן בלבד כדי שכ-י חות שיריון סוריים, החונים מצפון ללי-טאני, יחלו לנוע דרומה, לחוש לעזרת הפידיאיון שהרעישו עולמות באזעקות עזרה.

במצב זה נכנסו האמריקאים לפעולה תוך הפעלת מלוא כובד מישקלם. לממ-י שלתישראל הוגש אולטימטום אמריקאי חד-משמעי: לפנות מייד וללא כל תנאי את כל כוחות צה"ל שנכנסו ללבנון. האול-טימטום נמסר בווישינגטון ובירושלים. לא נותר מקום לספק כי אין זה צעד די-לומטי גרידא כדי לצאת ידי חובה וכי דחיית האולטימטום האמריקאי כמות כע-י מות ישיר עם נשיא ארצות-הברית.

אלא שממשלת-ישראל, למרות הלחצים